

Asia: VN/12625/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristövaikutusten arviointiyhdistys Yva ry lausuu ehdotetusta ydinenergialain muutoksesta yhdistyksen toimialaan liittyvältä osin.

Yhdistys pitää lähtökohtaisesti perusteltuna esitettyä ydinlaitosten lupajärjestelmän rakennetta, jossa ensin ratkaistaan nykyistä yleisluontoisemmalla periaatepäätöksellä, onko ydinlaitoksen rakentaminen yhteiskunnan kokonaisedun mukaista, ja tämän jälkeen tarkemmat hankeratkaisut luvitetaan myöhemmissä lupavaiheissa. Nykyistä yleisluontoisemman periaatepäätöksen vaikutusarviontiin soveltuu SOVA-lain mukainen arviointi.

Yhdistys toteaa kuitenkin, että SOVA-arviointeja tehdään nykykäytännössä varsin monen tasoisin. Ydinlaitoksen periaatepäätöksen arviointi on tehtävä kattavasti ja riittävän yksityiskohtaisesti niiden kysymysten osalta, jotka tulevat periaatepäätöksellä ratkaistuksi. Periaatepäätöksen olemassaolo ei saa tehdä tyhjäksi myöhemmässä vaiheessa tehtävää YVA-lain mukaista arviointimenettelyä, eli periaatepäätös ei saa johtaa siihen, että rakentamislupa myönnetään joka tapauksessa YVA-menettelyn tuloksesta riippumatta. Lisäksi SOVA-menettelyn yhteydessä on kiinnitettävä huomiota kansalaisten aitoon vaikutusmahdollisuuteen ja taattava laaja vuorovaikutus, koska nykyjärjestelmään verrattavaa YVA-menettelyä ja menettelyyn vakiintunutta vuorovaikutusprosessia yleisötilaisuuksineen ei tässä vaiheessa järjestetä.

Esityksessä ehdotettu YVA-menettelyn edellyttäminen rakentamislupavaiheessa on sinänsä perusteltu ja vastaa muissa hanketyypeissä sovellettavaa menettelyä. Ehdotetussa uudessa ydinenergialain mukaisessa lupajärjestelmässä ongelmaksi kuitenkin nousee se, että laitoksen sijaintipaikka oltaisiin ehdotetussa menettelyssä ratkaisemassa sitovasti jo ennen rakentamisluvan vireilletuloa, eli ennen YVA-menettelyn suorittamista.

Ehdotetun 299 § mukaan rakentamislupa-asia voi tulla vireille vasta, kun hankkeella on olemassa Säteilyturvakeskuksen antama ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto, sekä sitova Säteilyturvakeskuksen lausunto sijaintipaikasta johtuvista suunnitteluperusteista. Ydinlaitoksen sijaintipaikan edellytyksistä sekä soveltuvuuslausunnosta säädettäisiin ehdotetun lain 8 luvussa. Sijaintipaikan soveltuvuuslausuntoa voi hakea ainoastaan potentiaalisen sijaintipaikan omistaja tai se, jolla on sijaintipaikan käytöstä sitova esisopimus.

Ydinlaitoksen sijaintipaikan edellytysten säätely ja asiassa edellytetyt Säteilyturvakeskuksen lausunnot ovat tarpeen säteilyturvallisuuden ja siihen liittyvien suojaus- ja varautumisjärjestelyiden takaamiseksi. Sijaintipaikan soveltuvuuslausunnossa ei oteta kantaa ydinlaitoshankkeen muihin ympäristövaikutuksiin. Kuitenkin soveltuvuuslausunto ja jo sen hakemista varten tehtävä maanhankinta / esisopimuksen solmiminen määräävät täysin ydinlaitoshankkeen sijoittumispaikan. Sijainti ratkaisee hyvin pitkälti hankkeen ympäristövaikutukset, ja määrittää mahdolliset lievennyskeinot. Näin ollen YVA-lain mukaisen vaikutusarvioinnin vaikuttavuus jää olemattomaksi, jos ja kun ehdotetussa menettelyssä sijoituspaikka on jo pitävästi ratkaistu.

Yhdistys pitää siten välttämättömänä, että YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi on suoritettava ennen, kuin laitoksen sijoituspaikka ratkaistaan.

Ehdotuksessa, esim. ehdotetut pykälät 303, 304 ja 310, viitataan YVA-lain mukaiseen menettelyyn ja asiakirjoihin, ”mikäli kyseistä lakia on sovellettava”. Tämän hallituksen esityksen yhteydessä ei ole esitetty muutoksia YVA-hankeluettelo, joten mm. kaikki yhden kilowatin lämpötehoa suuremmat ydinreaktorit ovat YVA-velvollisuuden piirissä. Mikäli tulevaisuudessa tätä arviointitarvetta halutaan lähteä muuttamaan, on arviointivelvollisuuden tarkastelu syytä tehdä erittäin huolellisesti ja varovaisuusperiaatetta noudattaen.

Riikonen Janna
Yva ry